

Isovanhemmuus – uusi mahdollisuus vanhemmuuteen¹

Isoäitinä ja isoisänä on mahdollista kokea perhesuhteiden eheytymistä – olla lapsenlapselle vanhempi, jollainen olisi halunnut olla omalle lapselleen. Pohdimme tässä kirjoituksessa isovanhemmuuden merkitystä etenkin silloin, kun menneisyydessä on ollut ihmissuhdekarikoita. Elämä vei Seijan ja Leksan kauas omien lasten luota päihteiden käytön ja asunnottomuuden, työkiireiden ja avioeron myötä. Tänään lapsenlapsilla on kuitenkin tärkeä merkitys heidän elämässään.

Isovanhemmuuden monet merkitykset

Tilastokeskuksen (2011) mukaan vuoden 2011 lopussa Suomen väestöön kuuluvilla 0–17-vuotiailla lapsilla oli yhteensä 468 000 isoisää ja 597 000 isoäitiä. Isovanhempia on keskimäärin 2,9 alaikäistä lasta koh-

den. Kehityspsykologi Erik H. Eriksonin (1985) mukaan vanhuudessa ihmisen ”minä” on joko eheä tai epätoivoinen, ja on aika hyväksyä eletty elämä. Tässä elämänvaiheessa onnistuminen tuottaa viisautta. Toisaalta menneisyyden pohdinta voi tuottaa ahdistusta elämästä, jonka olisi voinut elää toisinkin.

Isovanhemmuutta tutkinut Eeva-Leena Majjala (2011) on pro gradu -tutkielmassaan todennut, että isovanhemat saavat paljon voimavaroja lastenlastensa myötä. Merkittävin voimavaroista on lastenlasten kanssa oleminen ja yhteinen aika. Sukupolvien välinen kanssakäyminen antaa uusia kokemuksia ja muistoja sekä vuorovaikutustaitoja. Majjala mainitsee isovanhempien saavan elämäänsä uutta sisältöä, merkityksiä ja ilon aiheita.

Kokemuksellisuus on merkillepantavaa isovanhemmuudessa. Tunteisiin ja kokemuksiin vaikuttavat ihmisten omat käsitykset itsestään, muista perheenjäsenistä sekä tulevaisuuden ja menneisyyden ulottuvuudesta. Suhtautuminen lapsenlapsiin ja isovanhemmuuteen on subjektiivista ja kaikilla isovanhemmilla hyvin erilaista. Isovanhemmuuteen kuuluu erilaisia tunteita ilos-

ta hämmennykseen, eivätkä kaikilla isovanhemmilla lapsenlapset vaikuta omaan elämänsä kulkuaan. Huomioitavaa on, että isovanhemmilla on oikeus omaan elämäänsä. Isovanhemmuus on yksi rooli lisää elämässä, se ei ole ihmiselle ainoa rooli.

Leksa-pappa

Leksa (nimi muutettu) oli lasten syntymän aikaan lähes jatkuvasti töissä ja myöhemmin hän muutti toiselle paikkakunnalle töihin ja opiskelemaan. Elämää varjosti myös alkoholi. Suhde omiin lapsiin oli vähäinen ja kasvatus jäi vaimon tehtäväksi. Leksa ei ollut koskaan tavannut omia isovanhempiaan. Kun tieto lapsenlapsen syntymästä tuli, Leksa pohti, ettei poika anna hänen osallistua lapsenlapsen elämään ja oli hämmentynyt, kun isovanhemmuus onnistuikin ja myös minä antoi Leksan olla pappa. Kysyttäessä menneisyydestä Leksa on selvästi pahoillaan siitä, miten on elänyt. Elämä vain luisui muille raitteille ja omien lasten ja vaimon kanssa välit viilentyivät. *”... Jotenkin elin vain itelleni. Tosin tiesinhän minä, että muija hoitaa lapset hyvin, enhän niiden kanssa oikein koskaan ollut aikaa viettänyt. Tein töitä*

¹ Kirjoitus on tehty osana Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomi (ylempi AMK) opiskelijoiden opintojaksoa ”Sosiaalityön ajankohtainen tutkimus liittyen huonolaistukseen”.

ja opiskelin...join, jotenkin kait ettin ittelleni paikkaa..." Leksa yritti parantaa välejä, siinä on onnistumatta. *"Sitten kun tavattiin tapeltiin sekä muijan, että lasten kanssa, kun olin kärkäs sanoon, mikä on mennyt pieleen ja voi hitto en koskaa nähny enkä tajunnu, että minkä homman muija oli tehnyt, kun niistä oli kasvanut iba viisaita."*

Leksa yrittää peittää katumustaan huumorilla: *"Hei, isäänsä tullu, ei hitto ole tullu. Kait se oli huonoa omaatuntoa ja tiiätkö kateutta, etten ollut mukana niitten elämässä?"* Leksa kokee, ettei menneisyyttä saa korjattua, jos ei elä tässä päivässä. Vastoinkäymiset on hyväksyttävä nyt sellaisina, kun ne tulevat. Leksa tapaa lapsenlastaan noin kerran kuussa, tosin soittelevat ja skypettelevät viikoittain. Hän kokee, että näin on hyvä, sillä jos näkisi liian usein, voisi menneisyys tulla heidän väliinsä.

Seija-mummo

Isovanhemmuus elämäkokemuksen ja turvan siirtäjänä korostuu usein päihdeiden käyttäjien suvuissa ja sukupuussa. Tuetun asumisen yksikössä asuva, päihdeongelmainen Seija on menettänyt omat vanhempansa jo nuorina, eikä ole koskaan saanut tuntea isovanhempiaan. Kuitenkin myös hän näkee isovanhemmouden tärkeänä voimavarana ja haluaa itse olla mukana

lastenlastensa elämässä. Hän on puhelimitse viikoittain yhteydessä tyttärensä ja lapsenlapsiinsa. *"Kyl se on ihan hienoa, että noita pikkuisia on. Kyl mä välillä ihan niitten kanssa juttelen ja nehan ihan sitte kanssa vastailee."*

Tytär lapsineen vierailee Seijan luona, mutta koska he asuvat kaukana vierailuja tehdään harvoin. Seija haaveilee omasta kodista, jossa lapsenlapset voisivat kyläillä useammin ja viipyä pidempään. *"Kun noi lapsenlapsetkin, kun ne käy kylässä, kun tää on niin pieni, niin ne niinku suunnilleen puoli tuntia viiptyy ja sitten niinku heippa mumi... Ku eihän tänne mahu. Sen takia mä haluaisin isoman kämpän, että ne voisi olla vaikka muutaman päivän mun luona."* Vaikka pienet lapsenlapset eivät ole kiinnittäneet huomiota siihen, että mummo asuu tuetun asumisen yksikössä, on se Seijan mukaan vaikuttanut isoäitiyteen. *"On se vaikuttanut aika hurjasti, kun ei saa olla niitten pikkusten kanssa sillai... Et ne niinku vois olla mun luona yötä niinku yleensä isovanhemmille tapahuu. Mutku mä oon aina jossain helkkarin asuntolassa."*

Seijan mukaan hänen menneisyytensä ei asumismuotoa lukuun ottamatta rajoita isoäitinä olemista, vaan hän pystyy olemaan sellainen mummo kuin haluaa. Lastenlasten kanssa ei ole puhuttu men-

neisyydestä, jotta se ei aiheuttaisi välien katkeamista. Lapsenlapset ovat hänelle voimavara, joka auttaa "tsemppaamisessa", alkoholin käytön rajoittamisessa ja itsestään huolehtimisessa. *"Sen takia, että pikkuisia on, niin pitää vähän rajoittaa noita juttuja, että pysyy vähän terveempänä."* Seija puhuu asumisyksikkönsä henkilökunnalle mielellään lapsenlapsistaan ja esittelee heidän kuviaan.

Tämä päivä on toivoa täynnä

Niin Leksa kuin Seijakin tuovat esille ajatuksen keskittymisestä nykyisyyteen: mennyttä ei voi korjata, mutta tänään voi tehdä oikeita ratkaisuja. Lapsen varaukseton hyväksyntä synnyttää positiivisia tunteita heitä kohtaan ja rakentaa omanarvontuntoa. Lapsissa nähdään suvun jatkuvuus ja heille kerrottavat myönteiset tarinat menneisyydestä rakentavat myös kertojalleen positiivisempaa minäkuvaa. Läheisten osoittama hyväksyntä, arvostus ja rakkaus synnyttävät toivon. Menneisyydestä huolimatta isovanhempi voi tänään tukea lapsiaan heidän kasvatus-tehtävässään.

Anne Niemi
Piia Toivonen
Marjo Perkiö
Heli Mustakallio-Huju
Merja Sinkkonen
 Tampereen ammattikorkeakoulu

Kirjallisuus

- Erikson, E. (1985). *Lapsuus ja yb-
teiskunta*. Helsinki: Gumme-
rus.
- Maijala, E-M. (2011). *Isovan-
hemmuus elämänvaiheena*. Pro
gradu -tutkielma, kasvatustie-
teiden tiedekunta, Lapin yli-
opisto.
- Tilastokeskus (2011). Vuosikat-
saus. Yli puolella 60-vuo-
tiaista on alaikäisiä lapsenlap-
sia. Osoitteessa [http://tilasto-
keskus.fi/til/perh/2011/02/
perh_2011_02_2012-11-09_
kat_008_fi.html](http://tilastokeskus.fi/til/perh/2011/02/perh_2011_02_2012-11-09_kat_008_fi.html)